

**Міністерство освіти і науки
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
конференції*

**Полтава
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2024**

УДК 002(09)(063)

Рецензенти:

Забаштанський М. М. – доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту бізнесу, природокористування та туризму Національного університету «Чернігівська політехніка».

Починкова М. М. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Актуальні виклики розвитку інформаційної діяльності в глобальному вимірі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 354 с.

УДК 002(09)(063)

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 31 травня 2024 року)*

Колектив авторів, 2024
ДЗ «ЛНУ імені
Тараса Шевченка», 2024

Хмельницької облдержадміністрації ; ХОУНБ ім. М. Островського. Хмельницький, 2014. 28 с.

7. Мартинюк В. М. Морально-етичні норми спілкування в мережевих комунікаціях. URL: http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5317.html (дата звернення: 01.02.2024).

8. Немеш О. М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту : монографія. Київ : Слово, 2017. 391 с.

9. Обережно, Інтернет! URL: <https://alexus.com.ua/oberezhno-internet-pravila-povedinki-ditini-v-merezhi/> (дата звернення: 20.03.2024).

10. Проценко О., Чубіна Т., Дмитренко М. Етика та інформаційна етика у комунікативному просторі сучасного суспільства. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Вип. 44. С. 98–104.

Ксенія Соколова
Наук. керівник – канд. пед. наук,
доц. Сілютіна І.М.
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Найкращим засобом, за допомогою якого людина може створити схематичне уявлення про світ, є карти. Вони дозволяють відображати землю у вигляді ліній та точок, а також розуміти різні масштаби географічних явищ і процесів. Сьогодні картографічні документи широко застосовуються в різних сферах, зокрема й науці, економіці, екології, архітектурі, міському плануванні,

транспорті, військовій справі тощо, оскільки вони надають цінну інформацію для ухвалення рішень і сприяють розв'язанню різноманітних завдань. Завдяки сучасним технологіям обмін, використання та збереження картографічних документів стають простішими й ефективнішими, ніж будь-коли раніше.

Документно-інформаційні установи представляють картографічні колекції як у традиційному паперовому вигляді, так і в цифрових копіях, доступних онлайн. Ця технологія гарантує миттєвий обмін інформацією в режимі реального часу без необхідності фізичної присутності в певній установі. Картографічні документи є важливим джерелом інформації, мають вирішальне значення для розуміння та дослідження природного середовища й історичних подій. Варто підкреслити, що цей вид документа є важливим інструментом, який допомагає нам краще розуміти цей світ [1, с. 166; 9].

Вітчизняною установою, що володіє найпотужнішим документним фондом різноманітних текстових та картографічних матеріалів, є НБУВ ім. В. І. Вернадського [7, с. 693]. Сьогодні на вебсайті установи в «Інформаційному ресурсі сектора картографічних видань відділу комплексного бібліотечного обслуговування» доступні різноманітні тематичні бази даних, що становлять безцінне джерело для дослідників. Зокрема, база даних «Картографічні видання» налічує 47 957 примірників і містить широкий спектр картографічних матеріалів, які охоплюють різноманітні теми та географічні галузі – від сучасних до історичних географічних карт. Додатково доступні бази даних «Стародруковані карти» та «Рукописні карти», що містять велику кількість унікальних матеріалів. Перша нараховує 2223 примірники, з поміж яких рідкісні та цінні картографічні твори минулих епох. Інша містить 633 примірники унікальних рукописних

картографічних матеріалів, які є потенційно важливим джерелом для досліджень історії, культури та географії [5]. За словами О. Остралецької, «сервісні можливості пошукової системи дають змогу за одним запитом шукати інформацію в усіх базах одночасно, що забезпечує користувачам зручні інструменти навігації та значно заощаджує час на здійснення пошукових операцій. Усі бази даних оновлюються на сайті НБУВ автоматично після введення записів каталогізаторами. На вебсторінках підрозділу для користувачів подана інформація про картографічний фонд, каталоги й бази даних, електронні виставки та колекції» [8].

Унікальні картографічні документи представлені у фондах Центрального державного історичного архіву України м. Київ (ЦДІАК) та Центрального державного історичного архіву України м. Львів (ЦДІАЛ). Так, у довідковому апараті ЦДІАК зазначено фонд № 2194 «Колекція карт, планів та креслень», що налічує 433 справи, зокрема й датовані 1778 – 1785 роками. ЦДІАЛ містить фонд № 720 «Колекція планів і карт населених пунктів, земельних ділянок і шляхів сполучення на території Галичини», що складається з картографічних документів різного профілю, найдавніший з яких датується 1600 роком. Згадка про наявність більш давніх картографічних документів (1375 р.) міститься в описі до фонду № 742 «Колекція карт і планів», що налічує 1934 справи. Отже, інформаційний ресурс вказаних архівних установ є цінним джерелом для дослідження історії та географії України [11; 12].

Провідною науково-дослідною організацією Державної служби геодезії, картографії та кадастру є Науково-дослідний інститут геодезії і картографії (НДІГК). Установа «здійснює науково-дослідні роботи у сфері геодезії, картографії, дистанційного зондування Землі та

фотограмметрії, нормативного забезпечення топографо-геодезичних і картографічних робіт; розроблення та впровадження геоінформаційних систем» [4]. На сайті НДІГК є розділ «Проекти», де представлена «База даних і ГІС Державного картографо-геодезичного фонду України». Через повномасштабне російське військове вторгнення «Геоінформаційна система Державного картографо-геодезичного фонду України працює в режимі дослідної експлуатації. З 24.02.2022 року до завершення воєнного стану Адміністратором Державного картографо-геодезичного фонду України ухвалено рішення про обмеження доступу до даних...» [Там само].

Далі варто згадати про офіційне державне видання – Національний атлас України. Він є результатом колективної праці Національної академії наук України спільно з ДНВП «Картографія» та видавничо-поліграфічною компанією «Новий Друк» [6]. За твердженням Л. Г. Руденко і А. І. Бочковської, зміст друкованого видання «відповідає структурі знань про природу та суспільство і складається з шести тематичних блоків: Загальна характеристика, Історія, Природні умови та природні ресурси, Населення, Економіка, Екологічний стан природного середовища, що вміщують 875 карт, значний обсяг тексту, графіки, слайди, фото та інше» [9, с. 8] Для користувачів доступна електронна версія атласу, що є цифровим відтворенням його друкованого варіанта. На вебпорталі Національного Атласу України «подано 19 вибіркових карт з шести блоків електронного Атласу» [6]. Здобувачі освіти, викладачі, дослідники, та ті, хто цікавиться Україною, можуть легко вивчати географію України за допомогою цих карт.

Доступ до різних видів документів у цифровому форматі став можливим завдяки ініціативі «Європіана (англ. Europeana). Це європейська електронна бібліотека,

загальноєвропейський портал доступу до культурного надбання у цифровому вигляді з фондів бібліотек (не лише національних), а також архівів та музеїв Європи. Сайт Europeana.eu знаходиться у веденні Europeana Foundation і дає доступ до широкого кола оцифрованої культурної спадщини з різних країн Європи та за її межами» [2, с. 61]. Переглядаючи вебпортал бібліотеки, зокрема розділ «Колекції», користувач може знайомитися з різноманітними зібраннями документів, упорядкованих за темами. Тематична колекція «Map» видає 259 904 результатів, які охоплюють різні епохи, теми та регіони Європи [13].

Велике значення має «...спеціалізований проєкт – вебсайт OldMapsOnline.org, що індексує близько 500 000 онлайн-карт, представлених європейськими та американськими національними й університетськими бібліотеками, музеями та архівами» [10, с. 197]. Вказані ресурси дозволяють ознайомитися з культурною спадщиною, сприяють розвитку суспільства та обміну знаннями.

Сучасні інформаційні технології дають можливість зберігати картографічні документи минулого та сьогодення в цифровому форматі, полегшують їх архівування та захист від пошкодження чи втрати. Багато установ використовують хмарні технології для зберігання власних картографічних колекцій, що забезпечує легкий доступ до них співробітникам і дослідникам. Незважаючи на переваги цифрових форматів, паперові картографічні документи також залишаються затребуваними. Останні можуть мати історичну та мистецьку цінність або використовуватися за певних обставин. Тому збереження паперових карт та атласів залишається важливим завданням у контексті збереження культурної спадщини та використання як документних ресурсів [3, с. 79].

Таким чином, в умовах сьогодення створено умови для зручного надання, використання та зберігання картографічних документів, які є незамінним інструментом для дослідників, викладачів, інженерів та експертів різних рівнів та галузей. Такі установи, як бібліотеки, музеї, архіви, а також інші спеціалізовані державні установи пропонують доступ до різних картографічних ресурсів через різноманітні онлайн-платформи.

Хоча технології та цифровий простір стали невід'ємною складовою сучасного життя, традиційні картографічні документи все ще зберігають свою цінність і красу. Збирати та зберігати їх є важливим завданням для архівістів, бібліотекарів, дослідників, географів та інших осіб, які цінують історію, культуру та географічні відомості.

Отже, картографічні документи поєднують у собі функціональність та естетику, роблячи їх захоплювальною наукою та мистецтвом, а також постають важливим джерелом інформації.

Література

1. Каракай І. В. Вплив цифрових технологій на процес картовидавництва в Україні. *Траєкторії сталого розвитку українського суспільства: особистість і культура* : зб. наукових доп. V міжнар. наук.-практ. конф., 15 листоп. 2019 р.: 2 ч. ; гол. ред. Ю. С. Сабадаш / упоряд. С. Янковський. Маріуполь : МДУ, 2019. С. 166–168. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1403/1/traektorii_stalogo_2019_ch2.pdf#page=166 (дата звернення: 11.04.2024) **2. Лобузін І. В.** Цифрові колекції наукової бібліотеки: організація інформаційних ресурсів та мережевої комунікації : дис. ...канд. із соц. Комунікацій : 27.00.03. Київ, 2017. 258 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua> (дата звернення: 11.04.2024). **3. Лобузін К., Герус А.** Формування електронних картографічних ресурсів

наукової бібліотеки *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2012. Вип. 34. С. 79–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2012_34_9. (дата звернення: 11.04.2024).

4. Науково-дослідний інститут геодезії і картографії. URL: <https://gki.com.ua> (дата звертання: 11.04.2024).

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/548> (дата звернення: 11.04.2024).

6. Національний Атлас України. URL: <https://atlas.igu.org.ua> (дата звертання: 11.04.2024).

7. Остаецька О. Історія формування і сучасний склад картографічного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2011. Вип. 31. С. 691–696. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000001169> (дата звернення: 11.04.2024).

8. Остаецька О. Картографічний фонд як компонент інтегрованого цифрового ресурсу національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського *Бібліотека. Наука. комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху* : зб. наукових статей за матеріалами Міжнар. наукової конференції 8 – 10 жовтня 2019: вид-во НБУВ ім. В. І. Вернадського, 2023. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/755> (дата звернення: 11.04.2024).

9. Руденко Л. Г., Бочковська А. І. Розвиток картографічного напряму досліджень в Інституті географії НАН України *Укр. геогр. журн.* 2018. № 1(101). С. 3–11. URL: <https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/ugj-2018-1-03-10.pdf> (дата звернення: 11.04.2024).

10. Соколова К., Сілютіна І. Картографічний документ: минуле та сьогодення *Культура в XXI столітті: дослідження, збереження, розвиток. The XXI century culture: research, memorization, development* : збірник наукових статей за

матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції 8–9 грудня 2022 року / за заг. ред. О. Смоліної, І. Сілютіної. Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. С. 195–200. URL: <https://dspace.snu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/39b4e67f-ea17-426f-aba7-c050db65d36b/content> (дата звернення: 11.04.2024). **11. Центральний** державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України). URL: <https://cdiak.archives.gov.ua> (дата звернення: 11.04.2024). **12. Центральний** державний історичний архів України, м. Львів. URL: <https://tsdial.archives.gov.ua/index3.html> (дата звернення: 11.04.2024). **13. Europeana.** URL: <https://www.europeana.eu/en9>. (дата звернення: 11.04.2024).